

SÄMITIGE TIEVÁSČUÁKKIM CEELHIJ ALKU-HAAVÁST

Sämitige tieväsčuákkim lii čuákkimistis 10.3.2009 ciälkkám kuávluhaldášem udâsmittemhaavâst (ALKU-haahâ). Sämitige tieväsčuákkim miel kuávluhaldášem ovdedem-haahâ mana ollásávt lappâd sämmiláid vuáđulaavâst já sämitiggelaavâst torvejum jieijâs kielâ já kulttuur kyeskee jiešhaldášem. ALKU-haavâst kalga toohâđ vuáđulâš árvuštállám säämi jiešhaldášem tiileest já koskâvuodâst udâsmitmân. ALKU-haavâst kalga toohâđ iävtuttásâid säämi jiešhaldášem oovdedmist já čielgâsávt säämi jiešhaldášem pirrâdâhân kullee pargoi sirdemist sämitiigán haldáttâsohjelm já vuáđulaavâ miäldásávt.

Vuáđulaavâ já sämitiggelaavâ valmâštálmist já asâttum laavâi almosvuáđustâsâin lii vuolgum tast, et sämmilij kielâs já kulttuuris kyeskee jiešhaldášem lii ovdánejee, ige maņasmannee. Vuáđulaavâ njuolgâdusah ovtâstittum säämi jiešhaldášemorgaan, sämitige, vuáđđudmân merhâšii aalgâ já pooliitlâš-haaldátlâš raamij toohâm puátteevuodâst tábáhtuvvee säämi jiešhaldášem siskâldâslâš oovdedmân. Joton vuálgám kuávluhaldášem udâsmittem, lehâdijn maangâid staatâ haldášempargoid kyeskee njuolgâdusâid já sirdedijn pargoid virgeomâháást nuubán, addel máhđulâšvuodâ säämi jiešhaldášem turviimân já ain oovdedmân iivij 1993-1995 lahâvalmâštálmist páhudum prinsiipâi já ulmij miäldásávt.

Kuávluhaldášem udâsmittemhaavâst láá kuittâg valmâštállum sämikielâ, sämimáttááttâs já sämikielâlâš sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi staatâtorjuid kyeskee haaldâšlâš nubástusah, moh šaddeh olâšumes maņa merhâšitteht jo-uv hiäjusmitteđ jo ááigán finnejum sämmilij jiešhaldášem tâi estid säämi jiešhaldášem ovdánem. Sämmilij sajattâh já vuoigâdvuodah jieijâs kielâ já kulttuur kyeskee jiešhaaldâšmân šaddeh hiäjusmuđ já sämmilij jiejiâs jiešhaldášem ovdánem orostid, joba maņasmoonnáđ ALKU-haavâ olâšume ohtâvuodâst.

Sämmilij jiešhaldášem hiäjusmittee já ton ovdánem estee kulmâ udâsmitmân kullee iävtuttâs láá:

- sämikielâlâš já sämikielâ máttááttâsân čujottum staatâtorjui sirdem máttááttâsministeriöst kuávluhaldášemvirgâdâhân (ige sämmilij jieijâs jiešhaldášem pargon) (kielđâi staatâuásusvuá-háduv udâsmitmist),
- säämi kielâlaavâst uáivildum staatâtorjui miedettem sirdem riehtiministeriöst kuávluhaldášemvirgâdâhân (ige sämmilij jieijâs jiešhaldášem pirrâdâhân) já
- sämikielâlâš sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi turviimân čujottum staatâtorjuu sirdem meddâl sämmilij jiešhaaldâšmist njuolgist kiellâid.

Mainâšum haldášempargoh kuleh čielgâsávt sämmilij jieijâs kielâ já kulttuur kyeskee jiešhaldášem pirrâdâhân já taid kalga jo-uv sirded vâldikodâlâš virgeomâháást njuolgist sämmilij jiešhaldášemorgaanân, sämitiigán, tâi siäiluttid (sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi staatâtoorjâ) sämitige pargon. Sämitigge ij tuhhit sämmiláid vuáđulaavâst torvejum jiešhaldášem hiäjusmittem já ton ovdedem orostitem.

Sämitige kuávdâšlâš iävtuttâsah:

- 1. ALKU-haavâ lahâaasâtmist já haavâ puáhtám nubástusâin haaldâšmân já staatâtoorjâvuáhâdâhân kalga ornid sämitiggelaavâ § 9 miäldâsijd ráđádâlmijd, čielgid haavâi vaikuttâsâid sämikielân já säämi vuáđulavâlâš kulttuurjiešhaaldâšmân.**

2. Säämi kielâlaavâ 1086/2003 kalga nuávdittid ALKU-haavâ valmâštâlmist já haavâ olášutmist.
3. Sämitiigán kalga sirded sámiikuávlu eennâmkodde-ohjelm ráhtim sehe škovlim, luánduriggoduvâi, pirrâs já jotoluv muneldistem- já vuávâmpargoid.
4. Kuávluhaldâšemvirgeomâhááh kalgeh rádadállád já ráhtid ohtsâšpargoost sámiikuávlu já sámiikkulttuur kyeskee strategaáššikiirjijid.
5. Sämiimáttááttâs máttááttiieji pálkkátmân uáivildum staatâtorjui (L1998/635; nubástus 1998/1186, 43 § 2 mom) haldâšem kalga sirded Sämitige pargoid. Staatâtorjuu pirrádâhân kalga jodettid sämiimáttááttâs ollásávt máttááttâs uárnejeijee škoovlá soijimpáikkikoddeest peerusthánnáá.
6. Säämi kielâlaavâ § 31 miäldásâš ruttâdempargoh sirdojeh sämitige haaldâšmân.
7. Kuávluhaldâšemvirgáduvváid ráhtoo sámiikielâlâš palvâlemohtádâh sámiikuávlun.
8. Sämitigge iávtut, et sámiikielâlâš sosiaal- já tiervâsvuodâpalvâlusâi ruttâdem-, koccem- já staatâtoorjâpargoh sirdojeh sämitiigán sämitige iávtuttâs miäldásávt.
9. ALKU-haavâ kalga kiedâvuššâd vuáduvahâváljukoddeest.
10. ALKU-haavâst váldoo vuotân haldâttâsohjelm ulme säämi kulttuurjiešhaldâšem turviimist, ILO 169-sopâmuš ratifistem máhdulâžžântohámist sehe tave-eennâmlâš sämiisopâmuš ratifistem máhdulâžžântohámist.

Lasetiäduh:

saavâjodetteijee Klemetti Näkkäljärvi

puh: +358505242109

klemetti.nakkalajarvi@samediggi.fi